

N:o 46.

Ank. till Riksd. kansli den 9 april 1897, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående tilläggs pensioner åt viss personal vid värfvade arméns disciplinkompani efter kompaniets upplösning.

(1:a U. A.)

Uti en till Riksdagen den 5 mars innevarande år aflåten proposition (n:o 51) har Kongl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvaresärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva, att åt följande personal vid värfvade arméns disciplinkompani, nemligen t. f. chefen, majoren m. m. Oscar Wilhelm Gyllenhammar, redogöraren, fanjunkaren Johan August Pettersson och expeditionshafvande underofficeren, fanjunkaren Alfred Ferdinand Flach, måtte å allmänna indragningsstaten beviljas pensioner af 1,380 kronor åt Gyllenhammar, 410 kronor åt Pettersson och 360 kronor åt Flach, att, utan minskning i de till hvar och en af dem nu utgående pensioner från arméns pensionskassa och fyllnadspensioner från statsmedlen, af dem för deras återstående lifstid åtnjutas från och med månaden näst efter den, i hvilken hvarderas anställning vid disciplinkompaniet upphörde.

Enligt statsrådet och chefens för landtförsvarsdepartementet anförande till förenämnda statsrådsprotokoll hade Gyllenhammar uti en af chefen för tredje arméfördelningen till Kongl. Maj:t insänd skrifvelse an-

Bih. till Riksd. Prot. 1897. 4 Saml. 1 Afd. 34 Häft. (N:o 46.)

hållit, att efter disciplinkompaniets förestående indragning honom måtte tilldelas någon pensionstillökning, och såsom stöd härför åberopat sin mer än 30-åriga stråfsamma och svåra tjenstgöring vid nämnda kompani samt sin ekonomiska ställning, hvilken vore sådan, att han efter kompaniets för honom oförmodade indragning motsäge svåra bekymmer för sin och sin familjs bergning, derest icke något understöd kunde varda honom beredt; till hvilken ansökning arméfördelningschefen tillstyrkt bifall, med vitsord, att Gyllenhammar under sin långa tjenstetid på ett i alla afseenden för-tjenstfullt sätt handhaft chefskapet vid berörda kompani.

Sedan Kongl. Maj:t häröfver infortrat arméförvaltningens å intendents- och civila departementen utlåtande, hade bemälda myndighet med anledning häraf under den 22 sistlidne januari anført, att, då de vid disciplin-kompaniet anstälde officerare, underofficerare och redogöraren innehade sina befattningar derstädes endast på förordnande, ingen bestämd rättighet förefunnes för dem att vid befattningarnes upphörande till följd af kompaniets upplösning undfå särskildt skadestånd för derigenom förlorad aflöningsinkomst. Deremot borde, enligt arméförvaltningens åsigt, en del af denna personal ur billighetssynpunkt kunna vänta någon dylik godtgörelse. Till denna del hörde icke de ännu i aktiv tjenst med lön på stat vid vederbörligt truppförband kvarstående, hvilka naturligtvis finge vid upphörande af denna liksom hvarje annan kommendering utan vidare återgå till tjenstgöring vid sina egna truppförband. Annorlunda gestaltade sig dock förhållandet för dem, hvilka redan med pension afgått ur eget regemente och endast kvarstode vid sin befattning i disciplinkompaniet.

I den år 1877 fastställda pensionsregleringen för armén vore pensionsbeloppen för kompaniofficerare och underofficerare bestämda under förutsättning af en tvungen afgang vid 53 års ålder. Vid pensionsbeloppens fastställande torde väl derfor hafva tagits i beräkning, att ifrågavarande personal, om än i allmänhet olämplig till trupptjenstgöring å fältet, dock befunne sig i en ålder, då den ännu länge egde krafter nog att genom arbete af ett eller annat slag förskaffa sig väsentliga bidrag till eget och familjens underhåll. Den vid jemförelsevis så unga år afgående officeren eller underofficeren måste således i god tid söka ordna för erhållande vid afskedet af någon anställning vare sig hos enskild person eller hos staten, och den af honom eftersträfvade sysselsättning måste helst vara af den art, att han kunde förvänta dess bibehållande under så lång tid, som krafterna räckte till dess skötande, ty vid ännu längre framskriden ålder blefve det alltid svårt, oftast omöjligt, att erhålla en ny verksamhet. Såsom alldeles säkert torde det kunna antagas, att den, som vid sträfvandet efter dylik anställning lyckats på grund af duglighet och lämplighet er-

hålla en befattning i statens tjänst, äfven blefve vid denna bibehållen, så länge han vore i besittning af nämnda egenskaper. För denne måste det således blifva icke blott en sviken förhoppning, utan äfven efter omständigheterna en verklig olycka, om han till följd af oförmodad indragning af den anstalt, vid hvilken han tjänstgjorde, i förtid försattes i överksamhet, och det syntes därför ur dessa allmänna synpunkter icke orimligt, om staten, som afsett att på indragningen göra en beaktansvärd vinst för framtiden, skulle söka i någon mån lindra bekymren för den enskilde stats-tjenaren, ehvad denne utöfvat sin befattning på grund af förordnande eller derå innehåft konstitutorial eller fullmägt.

Ännu mer syntes en sådan statens mellankomst böra vara att hoppas, då den af indragningen drabbade statstjenaren på ett framstående sätt utfört det honom anförtrodda värfvet. Detta vore, efter arméförvaltningens åsigt, fallet med majoren Gyllenhammar, hvilken sedan den 16 september 1866 varit anställd vid disciplinkompaniet. Han hade följt detsamma från Borghamn till Bollö, från Bollö till Tjurkö, derifrån till Karlsborg och sist 1885 till Varberg, och han hade enligt arméfördelningschefens vitsord, hvaruti arméförvaltningen fullkomligt instämde, på ett särdeles förtjenstfullt sätt handhaft sitt chefskap för nämnda kompani. Svårigheten att föra befälet öfver en dylik trupp vore nogsamnt känd. Dess manskap bestode, fastän ej af brottslingar i detta ords vanliga betydelse, likväl af folk, som hunnit temligen långt på förfallets trappa, och hvars vildsinthet, oregerlighet och oeffterrättlighet, hvilka egenskaper gjort det omöjligt att behålla dem vid deras förra truppförband, stält på befälet vid disciplin-kompaniet de starkaste kraf på sådana befåelsegenskaper som lugn, sinnens närvaro och derpå beroende rådighet, kraft parad med klokhet och framför allt med den välvilja och sinnesgodhet, som vet att till sist besegra föremålets oemottaglighet därför. Med sådana egenskaper hade det under de senaste 11 åren, då kompaniet varit förlagdt å Varbergs fästning, hvarest all hjälp till oordningars undertryckande med fysisk magt saknats, lyckats en handfull befäl att genom moralisk öfverlägsenhet hålla denna illa beröktade, stundom till ett par hundra uppgående trupp i det goda skick, som af vederbörande fördelningsgenerals årliga mönstringsberättelser vitsordats, och till ett sådant uppförande, att Varbergs samhälle, som med farhåga betraktade kompaniets förläggning till fästningen, numera med ledsnad torde se dess upplösning, hvarförutom den håg för ordning och godt uppförande, som bibragts manskapet vid kompaniet, syntes, så vidt det eljest latit sig göra att om disciplinsoldatens uppförande efter afskedandet vinna kännedom, hos ett flertal medföljt till hemorten och fortfarande öfvat sin goda inverkan. Utan att vilja förringa betydelsen af den medverkan, som af

öfrigt befäl och underbefäl lemnats, ansåge arméförvaltningen detta goda resultat böra i öfvervägande grad skrivas Gyllenhammar till godo och göra honom förtjent af ett erkännande, hvadan arméförvaltningen funne sig böra på det varmaste tillstyrka bifall till ansökningen.

I sammanhang härmed hade arméförvaltningen till Kongl. Maj:ts bepröfvande hänskjutit frågan om särskild tilläggspension jemväl åt den vid disciplinkompaniet anställde redogöraren, fanjunkaren Johan August Pettersson och åt expeditionshafvande underofficeren derstädes fanjunkaren Alfred Ferdinand Flach, hvilka begge, i likhet med Gyllenhammar, redan inträdt på arméns pensionsstat.

Efter att hafva redogjort för de aflöningsförmåner, som Gyllenhammar, Pettersson och Flach å disciplinkompaniets stat åtnjutit, hade arméförvaltningen på grund af hvad i ärendet sålunda förekommit slutligen hemställt, att Kongl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen, att bemälda officer och underofficerare måtte från den tidpunkt, då hvar deras aflöning vid disciplinkompaniet upphörde, utöfver dem redan tillerkänd pension ur arméns pensionskassa och fyllnadspension af statsmedlen, å allmänna in-dragningsstaten eller alternativt från de till fyllnadspension vid armén anvisade medel få åtnjuta särskild tilläggspension till belopp för Gyllenhammar af 1,760 kronor, för Pettersson af 1,000 kronor och för Flach af 700 kronor.

Af handlingarne i ärendet hade inhemtats:

beträffande majoren Gyllenhammar, att han, som vore född den 28 april 1834 och således inom kort uppnår 63 års ålder, tjänat staten i nära 44 år; att han mer än 30 år varit anställd vid disciplinkompaniet, hvilket han såsom chef förestått sedan i augusti 1870; att han den 30 juli 1886 erhållit afsked från då innehafvande kaptensbeställning vid Skaraborgs regemente samt dervid tillagts pension med fyllnadspension till sammanlagdt belopp af 2,240 kronor; att enligt den 18 juni 1884 fastställd stat för disciplinkompaniet chefens aflöningsförmåner utgjordes af, förutom servisersättning 30 kronor samt bostadsförmån med ljus och eldning, ett arfvode af 4,495 kronor, hvarifrån dock skulle afgå lön vid vederbörande regemente; samt att Gyllenhammar på grund af särskildt beslut fått efter sitt afskedstagande från regementet å nämnda arfvode vidkännas en afkortning, svarande mot fyllnadspensionens belopp 1,640 kronor, hvadan hans aflöning å kompaniets stat sedan nämnda tid utgått med allenast 2,285 kronor kontant;

beträffande redogöraren Pettersson, att denne, som vore född den 28 november 1834 och således 62 år gammal, varit i statens tjenst anställd omkring 43 år och deraf i mer än 20 år innehaft redogörarebefattningen

vid disciplinkompaniet; att han i maj 1885 erhållit afsked från fanjunkarebeställning vid fortifikationen, hvarefter han uppburit pension med fyllnads-pension till det för fanjunkare bestämda belopp af tillhoppa 870 kronor, och att hans aflöning såsom redogörare enligt förutnämnda stat utgjorts af ett arfvode å 1,600 kronor, hvarjemte han åtnjutit fri bostad med eldnings- och belyningsämnen;

samt beträffande slutligen underofficeren Flach, att han, född den 10 maj 1843 och således 53 år gammal, erhållit sin första anställning i statens tjänst den 12 augusti 1863, då han antagits till volontär vid Skaraborgs regemente; att han den 3 augusti 1880 antagits till tjänstgöring vid disciplinkompaniet, hvarest han sedan den 29 juli 1890 i egenskap af fanjunkare innehaft anställning såsom expeditionschef underofficer; att han den 26 april 1894 erhållit afsked från sergeantsbeställning vid sistnämnda regemente och dervid tillagts pension med fyllnads-pension såsom sergeant af 1:sta klassen till sammanlagdt belopp af 510 kronor; samt att han jemte nyssnämnda pensionsbelopp uppburit de enligt merberörda stat expeditions-hafvande underofficeren vid disciplinkompaniet tillagda aflöningsförmåner, utgörande arfvode 1,100 kronor, servisersättning 12 kronor och dessutom fri bostad med eldnings- och belyningsämnen.

Statskontoret, som jemväl yttrat sig uti ärendet, hade dervid — med erinran att anställningen vid disciplinkompaniet innehades endast på grund af förordnande, hvadan derstädes anstälde personer måste vara beredde att när som helst lemna sina befattningar utan att kunna göra gällande något anspråk på ersättning för mistade inkomster — anført, att beträffande tvenne af dem, hvarom nu vore fråga, det dock ville synas statskontoret som om billighetsskäl talade för beredande åt dem af någon högre pension än den de, hvar för sig, på grund af gällande stad-ganden egde att utbekomma från arméns pensionskassa. Så väl kompanichefen Gyllenhammar som redogöraren Pettersson hade nemligen i så lång tid, den ene 30 och den andre 20 år, bestridt ansvarsfulla be-fattningar vid disciplinkompaniet och dessförinnan begge i flera år tjänst-gjort vid kronoarbeta-corpser, att det icke torde kunna anses obilligt, derest denna deras, särskildt hvad chefen vidkomme, magtpåliggande tjänstgöring hugnades med något erkännande utöfver den vanliga militärpensionen, hvilken blifvit till beloppet bestämd efter helt andra förutsättningar, och ansåge sig statskontoret till förmån för tilläggspension åt Gyllenhammar jemväl böra erinra om den besparing å anslaget till disciplinkompaniet, som uppkommit genom det afdrag å chefsarfvodet till belopp af 1,640 kronor om året, som egt rum sedan år 1886. Vidkommande åter under-officeren Flach, hvilken icke vore mer än 53 år gammal och således nu

befunne sig i den ålder, att han, derest han qvarstått i sin sergeantsbefattning vid regementet, varit skyldig att derifrån afgå med den pension jemte fyllnadspension, som han redan uppbure, så ansåge statskontoret vid sådant förhållande och då härtill komme, att han endast i 33 år varit i statens tjänst och under blott 6 år bestridt befattningen såsom underofficer vid disciplinkompaniet, tillräcklig anledning saknas att tillstyrka någon ytterligare pensionsförmån för honom.

I afseende å storleken af de ifrågasatta tilläggs pensionerna hade statskontoret, utan att vilja göra någon bestämd erinran mot de af arméförvaltningen för Gyllenhammar och Pettersson föreslagna belopp, dock ansett sig böra förorda ett annat beräkningssätt för dessa pensioner. Det syntes nemligen statskontoret, som om ett billigt och lämpligt resultat skulle vinnas, derest å de arfvoden, hvilka vore förenade med bemälda personers nuvarande befattningar, pension finge beräknas efter enahanda grunder som de, hvilka tillämpades vid bestämmande af pension med fyllnadspension från arméns pensionskassa. Då nu 80 procent af Gyllenhammars arvode utgjorde 3,620 kronor och af Petterssons 1,280 kronor, borde i sådant fall deras redan innehafvande pensioner eller 2,240 kronor för den förre och 870 kronor för den senare ökas med respektive 1,380 kronor och 410 kronor. Och hade statskontoret, som ansett tilläggs pensionerna böra utgå från allmänna indragningsstaten, hemställt, att Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta nådig proposition i enlighet med statskontorets sålunda uttalade åsigter.

Lika med de i ärendet hörda myndigheter ansåge departementschefen det vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande, att majoren Gyllenhammar och fanjunkaren Pettersson, hvilka, efter erhållna afsked från vederbörande truppförband, så lång tid egnat sina krafter åt en ansträngande verksamhet i statens tjänst, på något sätt godtgjordes för den oförutsedda förlust, hvaraf de genom disciplinkompaniets indragning drabbats, allrahelst som de dem förut tillerkända militärpensioner, på sätt jemväl statskontoret erinrat, blifvit bestämda under andra förutsättningar både i afseende å lefnads- och tjänstår samt verksamhetsområde. Genom att tillägga dem särskilda tilläggs pensioner efter den af statskontoret föreslagna beräkningsgrund skulle en dylik godtgörelse i någon, om än ringa, mån kunna dem beredas, hvadan departementschefen tillstyrkte, att hvad statskontoret i berörda hänseende föreslagit måtte bifallas såsom en minsta gård af erkännande för en i allo förtjenstfull och, särskildt hvad majoren Gyllenhammar vidkommer, ytterst magtpåliggande verksamhet i statens värf.

Beträffande slutligen fanjunkaren Flach, vore det visserligen sant, att han under blott 6 år bestridt befattningen såsom expeditionshafvande underofficer vid disciplinkompaniet, men om honom gälde, liksom förhållandet vore med Gyllenhammar och Pettersson, att han, äfven sedan han vid uppnådd pensionsålder erhållit afsked från sin beställning på stat vid vederbörande regemente, egnat tid och krafter åt statens tjänst, och syntes det så mycket mera obilligt, om han nu skulle lemnas utan någon ersättning för sina genom det förtidiga afbrottet i hans verksamhet vid disciplinkompaniet förlorade inkomster, som han vid nämnda kompani tjänstgjort i egenskap af fanjunkare och deremot vid eget regemente intjent endast sergeants-pension. Rättvisan torde därför kräfva, att Flach åtminstone bereddes en tilläggs-pension motsvarande skilnaden emellan fanjunkare-pensionen 870 kronor och sergeants-pensionen 510 kronor, eller ett belopp af 360 kronor.

Utskottet har ansett, att vid bedömande af ifrågavarande framställning hänsyn bör tagas till de pensionsbelopp, hvilka tjenstinnehafvarne vid disciplinkompaniet, hvars indragning nu är förestående, skulle hafva kommit att uppbära, derest de hade kvarstannat i sin militära tjänst. Och då i sådant afseende Gyllenhammar med hänsyn till det sätt, hvarpå han handhaft chefskapet för disciplinkompaniet, kan antagas hafva kommit att befordras till major, för hvilken tjänsteman pensionen utgår med 2,800 kronor, och Flach, som tjänstgjort såsom expeditionshafvande och fanjunkare vid förenämnda kompani, väl hade, om han kvarstått i tjänst vid sitt förra regemente, befordrats till fanjunkare, som åtnjuter pension till belopp af 870 kronor, har utskottet funnit lämpligt, att Gyllenhammar, som nu uppbär kaptens pension af 2,240 kronor, och Flach, som nu åtnjuter sergeants-pension med 510 kronor, erhålla pensionstillägg med sådana belopp, att dessa tillsammans med hvad de i pension redan uppbära uppgå till 2,800 kronor för Gyllenhammar och 870 kronor för Flach eller alltså för den förre 560 kronor och för den senare 360 kronor eller hvad Flach beträffar samma belopp Kongl. Maj:t för honom föreslagit. Enligt denna beräkning och då redogöraren Pettersson, som redan åtnjuter fanjunkare-pension med 870 kronor, derest han kvarstannat i sin militära tjänst, näppeligen skulle kunnat avancera högre än till fanjunkarebefattning, finner utskottet sig sakna skäl tillstyrka någon pensionsförhöjning åt redogöraren Petterson, för hvilken det i alla händelser måste betraktas såsom en förmån att hafva under så lång tid efter sitt afsked från fanjunkarebeställningen fått åtnjuta jemte fanjunkare-pensionen oafkortadt arfvode afvensom fri bostad med eldnings- och belysningsämnen såsom redogörare vid disciplinkompaniet.

Utskottet hemställer därför,

att Riksdagen må, med afslag å Kongl. Maj:ts framställning så vidt den afser beviljande af pension å allmänna indragningsstaten åt redogöraren vid värfvade arméns disciplinkompani Johan August Pettersson, på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställning i öfrigt, att Riksdagen medgifver, att t. f. chefen vid nämnda kompani Oscar Wilhelm Gyllenhammar och expeditionshafvande underofficeren derstädes Alfred Ferdinand Flach må å allmänna indragningsstaten uppbära pensioner, Gyllenhammar å 560 kronor och Flach å 360 kronor, att, utan minskning i de till dem nu utgående pensioner från arméns pensionskassa och fyllnadspensioner från statsmedlen, af dem för deras återstående lifstid åtnjutas från och med månaden näst efter den, i hvilken hvarderas anställning vid disciplinkompaniet upphört.

Stockholm den 9 april 1897.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Reservation

af herr *I. Kerfstedt*.